

במצרים לא היה כל כך גרוע!

Category: וארא, שמות

לא כל בני-ישראל סבלו משעבוד מצרים, רבים מהם היו בעלי מעמד גבוה שחייהם היו נוחים. כמו בכל הדורות, היו אלו דווקא המצרים שהניעו אותם לצאת ממצרים. ומה שונה דורנו?

לאן הם רוצים לחזור!?

רבים מיהודי רוסיה הסובייטית שעלו לארץ ישראל בשנות השישים והשבעים, מסרבים בכל תוקף לחזור ולבקר ברוסיה החופשית והפתוחה של ימינו. הם סבלו שם כל כך הרבה שאין להם כל רצון או חשק לחזור לארץ מולדתם בה הם חיו שנים רבות. רבים מהם אף מקפידים לא לדבר רוסית בביתם כדי שמשפחתם לא תלמד את השפה. הם עשו הכל בכדי למחוק את המדינה הזאת מהזיכרון שלהם, אותה מדינה שנצרבה בזיכרון כולנו כמקום שבו סבל העם היהודי בכלל וחסידים בפרט צרות צרורות.

כשמתבוננים בסיפור של יציאת מצרים מגלים תופעה מעניינת: בכל הזדמנות שבני ישראל נתקלו בקשיים במהלך מסעותיהם במדבר ☞ מיד הם הביעו את רצונם לשוב למצרים. בסיפור של המרגלים אנו קוראים "ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה" ☞ מה כל כך היה טוב להם שהם היו מעוניינים לשוב למצרים!?

בפרשת קורח, כשאנו קוראים על הטענות של דתן ואבירם נגד משה רבינו, אנו שוב מגלים שהם אומרים "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש" ☞ לא יאומן, הם מכנים את מצרים "ארץ זבת חלב ודבש"!

בפרשת בהעלותך שוב אנו קוראים שבני ישראל התלוננו שהם רוצים בשר, ואז הם אומרים "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם ואת הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" ☞ שוב, הם מתארים את מצרים כמקום פסטורלי נינוח וטוב; כמו כן בפרשת בשלח: "מי יתן.. בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע" ☞ עם ישראל מגלה געגועים טמירים לארץ מצרים, ובכתובים לא כתוב בשום מקום שהם אמרו דברי שקר, עד כדי כך שהתורה הוצרכה להזהיר מפורשות שאסור לחזור למצרים: "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עד עולם", כי אחרת הם באמת היו חוזרים!

יש כאלו שינסו להסביר זאת כתופעה פסיכולוגית: טבע האדם שהוא שוכח את הצרות שהתרגשו עליו והוא זוכר רק את הדברים הטובים, ולכן, כדי לקנטר את משה רבנו, הם הזכירו את הדברים הטובים.

הסבר זה היה מתקבל על הדעת רק במידה והם היו מצהירים כך רק כעבור ארבעים שנה מאז

יציאת מצרים; אולם מצינו שעוד בהיותם במצרים בשעה שמשה רבינו בא לעם ישראל ובישר להם את בשורת הגאולה [?] הם לא רצו לשמוע, כמו שאנו קוראים בריש פרשת בשלח: "הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבוד את מצרים".

רואים אפוא במפורש שהם הביעו את רצונם "בזמן אמת" להשאר במצרים ולא רצו לצאת משם. איך יתכן שעם של עבדים שעובדים עבודת פרך לא יהיו מעוניינים לצאת מגלות לחרות?! האם מישהו יכול לתאר לעצמו אדם שעבד במחנה עבודה ולא רוצה להשתחרר לחופשי?!

שני מעמדות

אלא מוכרחים אפוא להגיע למסקנה שלא כולם סבלו במצרים. ראשית, על שבט לוי [?] אומר זאת רש"י במפורש על הפסוק 'לכו לסבלותיכם' [?] "אבל מלאכת שעבוד מצרים לא היתה על שבטו של לוי".

ויתירה מזו: משמע קצת מדברי המדרש שגם השבטים ראובן ושמעון לא סבלו משעבוד מצרים. מובא במדרש רבה, מדוע בפרשתנו הוא שוב מונה את שלושת השבטים הראשונים ראובן, שמעון ולוי ולא מנה שבטים אחרים? "ר' יהודה אומר שכל השבטים לא שמרו יחוסיהם במצרים, וראובן שמעון ולוי שמרו יחוסיהם. רבי נחמיה אומר כל השבטים היו עובדי עבודה זרה במצרים ושבט ראובן שמעון ולוי לא עבדו ע"ז במצרים, ורבנן אמרי כל השבטים לא הנהיגו שררה במצרים, ראובן שמעון ולוי הנהיגו שררה במצרים". (במדב"ר פרשה י"ג)

לכאורה משמע מהמדרש, שכל שלושת השבטים הללו היו דומים בהרבה דברים ושלושתם הנהיגו שררה במצרים, כלומר, שהם לא היו עבדים.

משתמע שהיו בתוך בני ישראל שני סוגי יהודים, עניים ועשירים. העניים היו עבדים שהיו נתונים בעבודת פרך תחת שעבוד מצרים, ולעומתם היו הרבה יהודים עשירים בעלי ממון וקשרים מסועפים עם כל אנשי הממשל במצרים והם היו בעלי השפעה, רופאים, עורכי-דינים, אנשי עסקים שאמנם סבלו מגזירות מסוימות (כמו "כל הבן הילוד" וכד'), אבל הם לא שימשו כעבדים.

ויתירה מזו, הירושלמי במסכת ראש השנה (פ"ג ה"ה) כותב "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, על מה צום על פרשת שילוח עבדים ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים".

נמצאנו למדים מפרוש זה של הירושלמי, שהציווי הראשון שנצטוו משה רבינו לצוות את בני ישראל בתחילת שליחותו לפרעה היה לגבי הדינים המתייחסים למצוות שילוח עבדים, ורק לאחר הציווי הזה נצטוו משה לדרוש מפרעה לשלח את בני ישראל. מדוע ה' ציוה את משה לצוות את בני ישראל על מצוות שילוח עבדים? כי אצל הרבה יהודים עשירים היו עבדים יהודים [?]

מכל הנ"ל ובעיקר מכל הפסוקים הפזורים בכל התורה עולה, שלא כולם סבלו במצרים. להיפך, יהודים רבים הצליחו שם מאד ועשו חיל בעסקיהם, ולכן כשמה רבינו רצה להוציא את עם ישראל ממצרים אותם יהודים מצליחנים לא רצו לצאת!

אבל משה רבינו לא רצה להוציא ולגאול ממצרים רק את העניים המסכנים וה'שלעפערס', אלא רצה להוציא את כולם, כולל את העשירים המופלגים והמנהיגים המתבוללים, ודבר זה היה קשה ביותר.

בשיבת ציון, כאשר עזרא עלה ארצה לבנות את בית המקדש השני, באו איתו העניים בלבד, אלה שלא היה להם מה להפסיד, אבל העשירון העליון, שהצליחו בבבל ובנו בתים ונטעו שדות וכרמים והתעשרו [?] לא היו מעוניינים לעזוב את ביתם ואת רכושם ולשוב אל ארץ שוממה והרוסה כארץ ישראל, אבל ביציאת מצרים הקב"ה רצה שכולם יצאו.

הדור שצמא לרוחניות

על פי זה נבין דבר נוסף: לכאורה לא מובן, אם המטרה הייתה לגאול את ישראל ממצרים, משה יכול היה לאסוף את כולם ביחד וללכת לכיוון הגבול, וכשיגיעו לשם הקב"ה כבר יעשה איזה נס (כגון ששומרי הגבול ימותו או יברחו) ועם ישראל יצא ממצרים; מדוע היה צורך בעשרת המכות וכל הוויכוחים הארוכים עם פרעה שנמשכו על פני חצי שנה, מראש השנה ועד פסח. מדוע לא לחסוך את כל הזמן הזה ולהוציא את עם ישראל בבת אחת?!

ואולי י"ל לומר שהסיבה היא, כאמור, שחלק גדול מהעם לא היה מעוניין לצאת (ואכן היו הרבה שנשארו במצרים לעולם), ולכן הדרך היחידה הייתה שהמצריים יסבלו כאלו מכות וצרות, שלב אחר שלב עד חורבן כל מצרים, וזה יגרום שלבסוף המצרים עצמם יגרשו את בני ישראל מארצם!

וכך אומר הרבי (שיחת פ' בא תשד"מ, עמ' 831): "כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו [?] ולכאורה תמוה לשם מה היה צורך שפרעה יגרש את בני" ממצרים, הרי בהיותם במצרים היו בני" במצב של גלות עבודת פרך ובודאי ירצו בעצמם לצאת ממצרים, אלא מאי [?] היו יהודים כאלו שהיו שקועים כ"כ בגלות וגוישקייט עד שחשבו שהגלות היא דבר טוב ולכן היה הכרח שפרעה יגרשם".

וכמו שכתוב במפורש בפסוקים בפרשת בא: "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם, וישא העם את בצקו בטרם יחמץ", אומר רש"י "המצריים לא הניחום לשהות כדי חימוץ", "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם".

רואים אפוא במפורש בפסוקים שהמצריים היו אלה שגירשו את בני" ממצרים פשוטו כמשמעו,

וזהו כל החידוש של יציאת מצרים שגויים הכריחו יהודים לצאת מהגלות.

וכך גם במהלך הדורות מצינו שהגויים הם אלו שדאגו שיהודים יישארו ביהדותם, על ידי גזירת "תחום המושב" וכל שאר הגזירות האנטישמיות שלהם.

אולם בדורנו, היות שאנו מתקרבים לימות המשיח, שעליהם מנבא ישעיה הנביא "כי לא בחיפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, אלא בשובה ונחת תושעון" (ישעיה ל"טו), אנו זוכים לטעום זאת כבר עכשיו, כאשר עינינו רואות שיהודים היום חוזרים למקורם וליהדותם לא מתוך הדחק ולא בגלל שהגויים מכריחים אותם, אלא הם ביוזמתם מתוך מנוחת הדעת מגלים צימאון לאלוקות ומתקרבים לה'.

זוהי אפוא המעלה הגדולה של דורנו, שאפשר לומר שזוהי הפעם הראשונה בהיסטוריה שיהודים שיש להם כל טוב מחפשים רוחניות, לא בגלל שחסר להם גשמיות אלא בגלל צימאון אמיתי לרוחניות.

זוהי אכן טעימה מימות המשיח.